

Recensies

V recensies

Kijk voor alle recente recensies (ook van de hiernaast aanbevolen exposities en voorstellingen) op volkskrant.nl/recensies

Jeugdtheater

Comeback (8+) neemt op hilarische wijze allerlei kijkcijferkanonnen op de hak. Drost en muzikant Heusinkveld gaan er met pruiken en pakken vol in. Beumer & Drost; t/m 23/3. **★★★★**

Beeldende kunst

In *Phantom Limb* wordt gesold met de waarneming. De zintuigen worden op scherp gezet en de geest raakt ontregeld. Fries Museum, Leeuwarden, t/m 6/1/19. **★★★★**

Vergeef ons door Het Toneelhuis in regie van Guy Cassiers.

Foto Kurt Van der Elst

E.M. Homes is heer en meester van **verrukkelijke rampspoed** en Guy Cassiers vertaalt dat volmaakt naar toneel.

Vergeef ons
Theater
★★★★

Door Het Toneelhuis i.s.m. Toneelgroep Amsterdam. 22/2, Bourlaschouwburg Antwerpen. 4 t/m 22/4 in Stadschouwburg Amsterdam.

Vergeef ons is de show van Eelco Smits: hij speelt de rol van zijn leven, innemend en geestig.

Hoorspel ontmoet popconcert. En het klikt. Regisseur Guy Cassiers brengt de roman *Vergeef ons* (2012) van A.M. Homes naar toneel en doet dat in een riskante statische encenering, met de acteurs op rij achter vijf microfoons, waarbij ze met pedalen hun tekst van geluidseffecten voorzien. Dat werkt: de verrassende vrijage van verteltekst, spel en live-soundtrack mondt uit in een onvervalst enerverende en warmbloedige toneelavond.

Homes is heer en meester van iets wat je verrukkelijke rampspoed zou kunnen noemen of pijnlijke gevoel. En Cassiers weet haar stijl en toon, het plezier én de pijn, volmaakt te vertalen naar toneel. Hij beknot bovendien haar cynisme in het voordeel van de hoop.

Centraal in *Vergeef ons* staat Harry Silver, een stijve universitair docent en Nixon-specialist. Harry is zo'n mislukte doorsneeman: oninteressante baan, uitgeblust huwelijk, lage verwachtingen. Hij slaapwandelt door het leven tot hij met een schok ontwaakt: bij zijn broer George slaan de stoppen door, met drie verweerde kinderen tot gevolg. En opeens is Harry pater familias van een geman-keerd gezin. De rol van surrogaatvader blijkt hem te passen en hij ontdekt in zichzelf gevoelens met een diepte en kracht die hij niet (meer) voor mogelijk hield. Een jaar vol geploeter en vergissingen verstrijkt, maar uiteindelijk triomferen liefde en erbarmen, ondanks de ellende.

Op het eerste gezicht lijkt *Vergeef ons* een soort soap, maar onder de oppervlakte legt Homes pijnlijke misstanden in de moderne maatschappij bloot – de Amerikaanse, maar zeker ook de onze. Over de zorg gaat het, het verzekeringswezen, de claimcultuur, liegende presidenten, kapitalisme, hyperindividualisme en de vervreemding door sociale media. Harry wordt ontslagen bij de universiteit, omdat daar een geschiedenisdocent wordt gezocht die 'meer op de toekomst is gericht' – alles wat er mis is met deze tijd zit gevat in één

slimme zin. En daar wemelt het van, in *Vergeef ons*.

De acht acteurs vinden een perfecte balans tussen spelen en vertellen, waarbij het spelen het gaandeweg overneemt: hongerige blikken, lach- en huilbuien, aanrakingen zelfs – wanneer de temperatuur in het stuk oploopt breken ze steeds vaker uit het strakke format. Vooral Eelco Smits als Harry vindt een verrassende beweeglijkheid achter zijn microfoon: heupwiegend, huppelend of wandelend op zijn plek.

Sowieso is *Vergeef ons* de show van Smits: hij speelt hier de rol van zijn leven, innemend, lichtvoetig, geestig en dansant. Zelfs als Harry van de ene in de andere rampzalige situatie struikelt blijft Smits lucht en humor vinden in zijn rol. Beeldschoon speelt hij een mengeling van onhandigheid en optimisme, wil en onwil, hoop en wanhoop, verwarring en vreugde. Gaandeweg de avond transformeert Harry volkomen geloofwaardig van houten plank tot gevoelvol mens.

Hij krijgt sprankelend tegenspel van Chris Nietvelt, in een paar geestige bijrollen, en als de prettig gestoorde nymfomane Cheryl zelfs een driedubbelrol in één.

Ook de verrassende casting van de kinderen, Ashley en Nate, gespeeld door de veel oudere acteurs Kathelijne Damen en Lucas Vandervost pakt goed uit. Damen is misschien iets te gemaniëreed als 11-jarige, maar Vandervost creëert ronduit ontroerende scènes, opgesloten als hij zit in zijn adolescentie ongemak, schouderophalend en stug en met af en toe een goed gedoseerde emotionele uithaal. Mooi, deze 60-jarige als volkomen geloofwaardige puber.

Een paar minpunten zijn er: de voorstelling is ten minste 20 minuten te lang en kent een handvol scènes die moeiteloos geschrapt hadden kunnen worden. De aanvullende videobeelden zijn onnodig, niet grappig en ogen gedateerd – terwijl Cassiers met video altijd een voorloper was. Maar dit alles stoort nauwelijks, in het overtuigende, verwrongen universum dat Cassiers met Homes creëert: een zeer grappige, intens zwartgallige zedenschets.

Herien Wensink

Het uitmelken van *Griet Op de Beecks* successtiel kan dus ook tot **een mooie, bezonken toneelavond** leiden, zo blijkt.

Foto Raymond van Olphen

Peter Bolhuis is fraai als alcoholistische vader en Henriëtte Tols cynische humor brengt lucht in de voorstelling.

Soms kunnen acteurs met elkaar een voorstelling naar een hoger plan tillen. Zoals in *Griet Op de Beecks* *Vele hemels boven de zevende*, dat na boek en film toe is aan een derde leven. Opnieuw kijken we naar romanpersonages die in het theater tot leven komen: in dit geval de Vlaamse familie van Jeanne en Jos, hun twee dochters en kleindochter. Allemaal tobben ze met hun eigen sores (boulimia, overspel, alcoholisme, kortom: onvervuld verlangen). Het uitmelken van een successtiel is gangbaar in de cultuursector.

In de theaterbewerking van Léon van der Sanden trekt het hele boek aan je voorbij, inclusief de literaire trucjes. De personages richten zich in monologen tot het publiek om kond te doen van hun zielenpijn. Langzaam raken ze met elkaar verweven, totdat er

aan het eind geen ontkomen meer aan is: ze moeten elkaar onder ogen zien en hun conclusies trekken.

Erg verrassend is dat niet, maar in de stijlvolle en -vaste regie van Ursul de Geer leidt dat tot een mooie, bezonken toneelavond. Gespeeld in een sobere, erg mooie scenografie (Herbert Janse) en een prachtig lichtplan (Uri Rapaport). Peter Bolhuis balanceert als alcoholistische vader fraai op de rand van larmoyant en is daardoor zo tragisch. De cynische humor van Henriëtte Tol als de moeder brengt lucht in de voorstelling, maar daaronder laat ze pijnlijkheden aan het licht zien. Buitengewoon aandoenlijk is de schijnbaar stoïcijnse levenspijn van Eva, prachtig gespeeld door Hanne Arendzen. Zij maakt ten slotte de meest rigoureuze keuze door van het donker naar het licht te springen.

Hein Janssen

Aan zijn ingetogen uitvoering was te merken dat **Brahms' requiem maestro Bernard Haitink diep raakte.**

Foto ANP

Woordelijk kon je de zangers van het Groot Omroepkoor verstaan en zo Brahms' leed navoelen.

Je hoorde het dwars door het langdurige applaus heen: de emotie van een publiek dat weet hoe bijzonder het is dat Bernard Haitink (88) weer naar Nederland is gekomen om in de Zaterdag-Matinee te dirigeren. Het begint een traditie te worden: een kroon op de langdurige band tussen de wereldberoemde maestro en het Radio Filharmonisch Orkest. Haitink begon er in de jaren vijftig van de vorige eeuw. Hij was eerst violist, later dirigent.

Ein deutsches Requiem van Brahms stond tijdens Haitinks lange loopbaan niet vaak op de lessenaar, maar aan zijn ingetogen uitvoering was te merken dat het stuk hem diep raakt. Je hoorde het aan de zachte, geprononceerde puls van de contrabassen in het openingsdeel, aan de manier waarop fluwelige hoorns onder de strijkersklank kropen, en aan de tekst. Die komt bij

Haitink op de eerste plaats.

Woordelijk kon je de zangers van het Groot Omroepkoor verstaan en daardoor navoelen hoe Brahms na de dood van zijn moeder en zijn vriend Robert Schumann troost zocht in teksten als *Selig sind die Toten* en *Ihr habt nur Traurigkeit*. Mooi was de balans tussen koor en orkest en soms was er een emotionele eruptie met heftige paukentriolen en een robuust zingend Omroepkoor; vaker hield Haitink de klank intiem.

Ook sopraan Camilla Tilling en bariton Johannes Martin Kränzle waren doordrongen van de betekenis van hun teksten, al hadden ze te weinig techniek om hun partijen een magische lading te geven. *Wie lieblich sind deine Wohnungen* is het centrale deel in de symmetrisch opgezette compositie – troostrijk als een wiegenlied. Na het concert ging het mee, de kou in.

Biëlla Luttmer

Het is weer **vaak lachen geblazen** met de **Theatertroep** die op onderzoek is in het vaudevillegenre.

Foto Jörn Heijdenrijk

Eerst zijn er de snelle acts, die niet het eindresultaat tonen, maar al het oefenen en falen.

Een scène met slagroomtaarten, een man die steeds opnieuw het tafelkleed onder het servies wil wegtrekken, een gemeen gevecht tussen twee vrouwen, iemand die is uitgedost als een figuur uit een Malevitsj-schilderij endie pardoets door diens *Zwart Vierkant* heen-stapt: De Theatertroep zet het publiek weer een fraai stel acts voor in *Zonder Toestemming*.

Al een tijdje onderzoekt dit tienkop-pig collectief het vaudevillegenre, om het op eigen wijze te beoefenen. Met korte en verschillende voorstellingen op De Parade, tot langere zoals deze, die een tweedeling kent.

Eerst zijn er de snelle, gekke acts, die niet alleen een eindresultaat laten zien, maar ook het eindeloze oefenen en falen dat bij zo'n scène komt kijken. En dan (in navolging van de klassieke vaudeville uit eind 19de, begin 20ste eeuw)

de afsluiting met een komedie of tragedie. In dit geval is dat een bewerking van *Mijn slappe komedie voor vier mensen, een handjevol personeel en een tafel die niet vrijkomt* van Magne van den Berg (eerder vertolkt door Aat Ceelen, Raymonde de Kuyper, Leny Brederveld en René van 't Hof).

Het is vaak lachen geblazen met de spelers van de 'Troep'. De uitgestreken koppen, de klassiekers die ze ten tonele brengen, de afwisseling met eigen vondsten. Op De Parade was dat soms uitgelaten en verrassend, in het theater nu is het net wat ingetogener en net wat minder opzienbarend. Maar de 'Magne'-bewerking is weer onverwacht eigenzinnig en de uitvoering blijft volledig overeind naast die eerste vertolking-met-topcast van toen. Theater waar je vrolijk van wordt.

Karin Veraart